Audit financiar, XV, Nr. 3(147)/**2017**, *373-382*
ISSN: 1583-5812; ISSN on-line: 1844-8801

Condiționalități necesare în aplicarea teoriei alegerii publice în sfera serviciilor de utilități publice

Alexandru BOCIU,
Univestitatea de Vest din Timişoara,
E-mail: alex_bociu@yahoo.com

Rezumat

Adaptarea politicilor publice privind serviciile de utilități publice la aşteptările colective ale populației a reprezentat întotdeauna o provocare pentru autoritățile publice centrale şi locale din România. Acest articol îşi propune să evidențieze aspectele semnificative privind limitele de aplicabilitate ale teoriei alegerii publice. Obiectivul general al cercetării este de a dovedi că aplicabilitatea practică a alegerii publice necesită o condiționalitate de suportabilitate financiară. În acest sens utilizăm (i) o analiză teoretică privind posibilitatea şi condițiile de utilizare a teoriei alegerii publice în practică, respectiv (ii) o analiză empirică bazată pe date statistice care ilustrează o comparație a capacității de plată a serviciului de salubritate, adaptat la standarde europene, a populației celor patru județe ale Regiunii de Vest din România: Timiş, Arad, Caraş-Severin şi Hunedoara. Am considerat relevante pentru studiul nostru date statistice oficiale privind structura populației pe vârste, numărul de salariați, şomeri, asistați sociali, elevi şi pensionari şi veniturile medii ale tuturor acestor categorii. Rezultatele analizei indică faptul că există discrepanțe majore ale capacității de plată şi ale suportabilității financiare între populația celor patru județe şi că fundamentarea tarifării serviciilor publice prin utilizarea principiilor alegerii publice ar fi nesustenabilă financiar pentru o parte însemnată a populației. Concluzia principală a studiului este aceea că aplicarea teoriei alegerii publice utilizând autonomia majorității este posibilă doar prin asocierea unor bariere de suportabilitate financiară. Relevanța studiului constă în abordarea şi propunerea unor soluții pentru contextul dificil parcurs de autoritățile publice române de a găsi soluții integrate, astfel încât să dezvolte serviciile comunitare la nivel european, dar să rămână şi în sfera nevoilor şi posibilităților de plată ale cetățenilor.

Cuvinte cheie: *Teoria alegerii publice, asociații de dezvoltare, Regiunea de Vest, politici publice, decidenți politici.*

Clasificare JEL*: H72, H76.*

Vă rugăm să citați acest articol astfel:
Bociu, A. (2017), Required conditionalities in applying public choice theory in the field of public utility services, *Audit Financiar*, vol. XV, no. 3(147)/2017, pp. 469-478, DOI: 10.20869/AUDITF/2017/147/469

Link permanent pentru acest document:
http://dx.doi.org/10.20869/AUDITF/2017/147/469
Data primirii articolului: 19.04.2017
Data revizuirii: 14.06.2017
Data acceptării: 15.06.2017

Introducere

Alegerea publică reprezintă un barometru al opțiunilor populației, iar înțelegerea şi aplicarea acesteia de către decidenții politici poate dezvolta rezultatele şi efectele politicilor publice implementate. Contextul actual pe care îl parcurge România, de creştere a calității şi acoperirii serviciilor de utilități publice, corelat cu necesitatea de adaptare la nevoile şi aşteptările populației privind aceste servicii, impune o atenție sporită şi o analiză exhaustivă a modului în care decidenții politici înțeleg să rezolve aceste provocări.

Obiectivul general al cercetării este de a dovedi că aplicarea efectivă a principiilor alegerii publice necesită o condiționalitate de suportabilitate financiară atunci când se adresează unor servicii sau bunuri publice care implică pentru populație costuri. Impunerea unei condiționalități pecuniare, ca o dimensiune în fundamentarea opțiunilor, conferă o imagine reală şi practică a opțiunilor rezultate.

Noutatea şi relevanța temei abordate este conferită de faptul că articolul tratează o dublă valență a nevoii de adaptabilitate: la standardele europene şi la aşteptările populației. Astfel, cercetarea de față poate reprezenta un îndrumar pentru decidenții publici cu competențe în sfera serviciilor de utilități publice.

Metodologia de cercetare se bazează pe o analiză statistică, comparând date statistice esențiale pentru conturarea unei imagini asupra veniturilor diferitelor categorii de persoane şi a capacității acestora de plată.

Studiul de față este format din trei părți. Partea de început cuprinde contextualizarea teoriei alegerii publice şi prezintă limitele aplicării acesteia, considerând principalele carențe de aplicabilitate practică ale alegerii publice ilustrate de comunitatea ştiințifică şi oferind o soluție de rezolvare a acestora. Analiza empirică este prezentată în partea a doua a lucrării, tratând o problemă de actualitate rezultată ca urmare a integrării României în Uniunea Europeană şi a necesității de a dezvolta serviciile comunitare la standarde europene. În acest sens, se analizează cazul particular al stabilirii limitelor tarifare ale serviciului de salubrizare în județele Regiunii de Vest. În partea finală a lucrării sunt prezentate concluziile studiului şi sunt propuse soluționări ale problemelor întâmpinate.

1. Sinteza din literatura de specialitate

Prezenta cercetare vine să completeze o literatură destul de bogată privind teoria alegerii publice, cu păreri multiple şi extrem de diferite. Un element de bază al alegerii publice îl constituie încercarea de agregare a opțiunilor colective, în vederea conturării unei preferințe colective, sociale, general valabilă pentru toți alegătorii. Această lucrare propune o abordare diferită, care are în vedere dezagregarea politicilor publice pe mai multe direcții astfel încât să poată satisface preferințele distincte ale mai multor grupuri de alegători şi chiar conturarea unui cadru legal care să îi protejeze pe cei ce reprezintă cazuri sociale. Pornim demersurile cercetării noastre prin contextualizarea teoriei alegerii publice.

Boadway şi Wildasin (1984) defineau alegerea publică drept o modalitate prin care idealurile şi aşteptările indivizilor privind bunurile şi serviciile publice ajung să fie integrate în politicile publice elaborate de decidenții politici, considerând un anumit grad de empatie şi adaptabilitate a acestora la unele dorințe colective. Mai mult, Lobonț şi Moldovan (2014) arată că drepturile şi libertățile cetățenilor de a participa la deciziile publice sunt clar stipulate în documente de importanță internațională: Declarația Universală a Drepturilor Omului proclamată de Adunarea Generală a Națiunilor Unite în anul 1948, Carta Europeană a Drepturilor Omului, Convenția de Protecție a Drepturilor Omului şi Libertăților Fundamentale din anul 1998. Totuşi, considerăm importantă distincția dintre teoria alegerii publice şi o formă adaptată a acesteia, care să poată fi aplicată în practică. În acest sens, opinăm că rolul intervenționist al statului este important în adaptarea politicilor publice după criterii financiare, în sensul protejării populației cu posibilități reduse de plată pentru unele servicii publice care implică taxe sau tarife. Susținem acest rol chiar dacă în acest mod se excede cadrul alegerii colective majoritare pentru că preferințele individuale ale cetățenilor nu sunt făcute în spiritul empatiei colective, ci sunt un rezultat subiectiv al unei analize proprii.

Societatea în care trăim se caracterizează printr-un pluralism de valori, idealuri şi nevoi. Astfel, este imposibil de a obține decizii colective unanime. Totuşi, bunurile şi serviciile publice comportă o distincție importantă în ceea ce priveşte existența sau inexistența unei componente pecuniare asociate. Astfel, putem

identifica bunuri şi servicii publice de care cetățenii pot beneficia cu titlu gratuit şi bunuri şi servicii publice de care se beneficiază contra cost. Nevoile, dorințele şi implicit preferințele oamenilor evoluează odată cu trecerea timpului. Calitatea României de stat membru al Uniunii Europene, fenomenul globalizării şi tendința de creştere a calității vieții au conferit românilor alte semnificații şi alte aşteptări privind bunurile şi serviciile publice. Cu toate acestea, aportul financiar propriu contribuie la stabilirea preferințelor populației, luând în considerare faptul că nivelul şi calitatea serviciilor şi bunurilor sunt direct proporționale cu tarifele sau taxele asociate. În aceste condiții opinăm că o aplicare reală a procesului alegerii publice ar trebui făcută cât mai des posibil şi pentru fiecare decizie importantă care urmează să fie adoptată la nivelul administrației publice centrale şi locale. Totuşi, un asemenea proces ar îngreuna aplicarea efectivă a politicilor publice, dar ar avea mereu reprezentativitatea alegerii colective. Pentru a conferi acestei propuneri aplicabilitate reală, se poate condiționa aplicarea acesteia doar în cazuri deosebite. Un exemplu este reprezentat de cazurile care implică servicii de bază care impun tarifarea populației.

Identificarea unei decizii colective este o sarcină aproape imposibil de realizat. Arrow (1951) şi Black (1948) au pornit două analize opuse, una privind posibilitatea de a agrega deciziile individuale într-o decizie colectivă şi cealaltă de a dezagrega rezultatul unui vot. Ambii autori au descoperit fenomenul de „ciclu majoritar" (*en.* majority cycle), cunoscut de asemenea, ca fiind paradoxul Condorcet, de forma Candidatul 1 este mai puternic decât Candidatul 2, Candidatul 2 este mai puternic decât Candidatul 3 şi Candidatul 3 este mai puternic decât Candidatul 1. Paradoxul Condorcet apare atunci când fiecare candidat este înfrânt de cel puțin unul dintre contracandidații lui, neputând astfel să se determine un câştigător unic al seriilor de comparații individuale. Arrow (1951) a studiat dacă este posibil să se contureze o ordine generală, „socială" a preferințelor care să fie rezultatul agregării ordinii preferințelor individuale ale cetățenilor. Concluzia, deloc surprinzătoare, a fost aceea că este imposibil să rezulte o ordine unanim acceptată de fiecare individ în parte, fără a impune anumite restricții şi condiționalități. Condiționalitățile propuse de Arrow (1951) erau strict legate de corectitudinea actului de alegere, de raționalitatea alegerii şi de încercarea de agregare. O condiție esențială care ar trebui inclusă, atunci când alegerile propuse au la bază o componentă de plată, este capacitatea de plată a alegătorilor şi limita de suportabilitate a acestora. Fenomenele supuse unui vot, unei ordonări a preferințelor colective care implică apoi participația financiară a alegătorilor merită o atenție sporită. Black (1948) a descoperit faptul că, dacă preferințele sunt dispuse de-a lungul unei singure dimensiuni, fiecare ordine a preferințelor având un singur punct de ataraxie sau de utilitate maximă, nu ar apărea fenomenul de „ciclu majoritar". Această descoperire a lui Black (1948) poartă denumirea de teorema votantului median. Practic, aceasta susține că orice sistem de alegeri publice va avea ca rezultat poziția alegătorului median. Trebuie punctat şi faptul că premisele adoptate de Black (1948) sunt greu de obținut în practică. Condiția de a ordona preferințele în concordanță cu o singură dimensiune este restrictivă pentru majoritatea alegerilor publice. Orice decizie sau preferință are la bază mai multe variabile explicative, iar reducerea oricărei analize pe baza unei singure variabile ar duce la rezultate neconcludente.

Buchanan (1954 a, 1954 b), urmărind lucrările lui Arrow (1951) şi Black (1948, 1958), lansează o abordare opusă celor doi autori. Dacă aceştia din urmă au căutat metode de asanare a fenomenului de „ciclu majoritar", Buchanan (1954 a, 1954 b), îl încurajează. Principiul care stă la baza acestei încurajări este foarte simplu: ciclicitatea alegerilor colective permite ca, periodic, minoritatea să ajungă parte integrată din majoritate, ceea ce conferă o foarte bună reprezentativitate a tuturor votanților în mod periodic, ciclic. În deplin acord cu Buchanan (1954 a, 1954 b), din perspectiva reprezentativității, trebuie totuşi punctat faptul că o asemenea încurajare a ciclicității poate produce o instabilitate generală şi creează premisele nerealizării niciunui program public din cauza schimbărilor dese de opinie şi de direcție. Identificând unele carențe ale sistemului de vot, economistul suedez Wicksell (1896) propune varianta votului în unanimitate. O asemenea variantă de vot intră în contradicție directă cu unul dintre principiile susținute de Arrow (1951) în teorema imposibilității, lipsa dictatorului care poate influența rezultatul votului după propria voință. Modelul propus de Wicksell (1896) presupune faptul că orice votant poate schimba soarta votului printr-un vot „împotrivă". Această posibilitate a fost ulterior identificată de însuşi Wicksell (1896) care a propus apoi o variantă de vot care necesită 5/6 din votanți pentru a fi validă. Însă, în realitatea economică şi socială pe care o trăim, este puțin probabil să se contureze majorități de opinie de 5/6

din numărul total al votanților. Grupurile sau trendurile de opinie şi implicit ordinea preferințelor sunt o consecință a unor componente economice, sociale, culturale, etnice şi politice. Oamenii care au situații economice, sociale, culturale similare tind să formeze un grup de opinie similară.

Una dintre premisele de bază ale aplicării alegerii publice este aceea că cetățenii fac alegerile în condiții de raționalitate. O altă condiție acceptată este aceea că decidenții politici acționează în lumina interesului colectiv, fără să îşi promoveze propriile interese. Cu toate acestea se poate formula întrebarea dacă votanții, alegătorii, au probitatea necesară, experiența şi cunoştințele de a manifesta unele alegeri. De asemenea, ne putem întreba cum ne asigurăm că decidenții publici vor veghea mereu asupra interesului comun şi nu vor deveni părtinitori în exercitarea funcțiilor şi demnităților lor. Propunem o soluție la cele două întrebări printr-un singur răspuns de compromis: *politicile publice să fie urmarea unei decizii comune a societății civile şi a decidenților publici în măsuri diferite, în funcție de natura problemelor analizate*. În lumina celor enunțate anterior, analiza de fezabilitate şi sustenabilitate a proiectelor sau programelor propuse de decidenții publici trebuie să fie susținute de o părere a beneficiarilor şi de o ierarhizare a acestora. În anumite situații o părere a societății civile poate ajuta decidenții să adapteze programele publice astfel încât să mulțumească o mai mare parte a beneficiarilor.

Ross (2009) analizează administrația publică prin prisma intrărilor (*en.* input) şi ieşirilor (*en.* output), verificând respectarea principiilor economiei, eficienței şi eficacității, argumentând că reprezentanții conducerii în administrația publică locală ar trebui să desfăşoare activități administrative, astfel încât să se asigure o mai bună utilizare a resurselor locale (umane, materiale, financiare), în sensul atingerii obiectivelor propuse. Analizând premisele propuse de Ross, am adăuga faptul că o atenție sporită o merită şi rezultatele efective ale implementării unor proiecte (*en.* outcome). Se impune o analiză exhaustivă a reacției beneficiarilor, reprezentați de cetățeni şi agenți economici, față de anumite ieşiri. Aceste reacții pot fi estimate prin aplicarea teoriei alegerii publice. Indiferent cât de mari ar fi intrările, cât de complexe ar fi ieşirile, un set de rezultate bune se obține prin consultarea beneficiarilor.

Un punct important în analiza alegerii publice trebuie să fie modalitatea în care indivizii îşi fac cunoscute dorințele. Un sistem ideal de aplicare a alegerii publice trebuie să verifice în permanență dorințele colective. Becker (1983) arată că indivizii devin parte integrantă a unor grupuri, în funcție de pregătire, vârstă, ocupație, venituri, zona geografică, şi apoi se creează o competiție între aceste grupuri „de presiune" şi măsura în care reuşesc să influențeze deciziile politice, creând astfel un soi de echilibru. Aşa cum a arătat Arrow (1951), este imposibil ca o decizie colectivă să fie obținută prin agregarea mai multor decizii individuale. În plus, apartenența la un grup poate crea o natură subiectivă, părtinitoare, a deciziilor individuale. Astfel, dezvoltând logica lui Arrow (1951), fiecare grup poate deveni un „dictator" care influențează rezultatul votului. Formarea şi funcționarea unui grup implică identificarea în timp a unui lider. Acest lider, care teoretic se află într-o zonă comună de idealuri cu toți membrii grupului, poate derapa din acea zonă şi reprezenta incorect, injust, interesele grupului. Reținând cele enunțate anterior, considerăm oportun ca împărțirea votanților în grupuri să nu se realizeze. Fiecare grup nou format, care lansează un singur vot, o singură alocare a preferințelor, reprezintă un recul pentru relevanța funcționării teoriei alegerii publice şi pentru obiectivitatea alegerii.

Sen (1999) propune o abordare interesantă privind dezvoltarea, prin prisma libertăților oferite oamenilor. Dintre libertățile propuse de Sen (1999) aş aminti libertatea de oportunitate şi protecția economică împotriva sărăciei. Această teorie trebuie luată în considerare de decidenții publici în aplicarea teoriei alegerii publice. Alegerile publice ar trebui făcute mai ales în situațiile când trebuie exprimat un vot asupra unui fenomen care implică taxe sau tarife. Într-un sistem de taxare sau tarifare a populației, aplecarea decidenților publici către opinia publică trebuie să fie maximă. În caz contrar se poate ajunge la nefuncționarea fenomenului respectiv prin lipsa de colectare a taxelor. Apreciem că taxarea unor servicii sau bunuri publice, mai ales a celor obligatorii, trebuie realizată în funcție de gradul de suportabilitate a populației, mai precis, gradul de suportabilitate a persoanelor, gospodăriilor cu cele mai mici venituri.

O abordare interesantă a modului în care oamenii fac alegerile este conferită de Boyle (2013). El afirmă că oamenii nu au nevoie doar de informații sau de date atunci când fac alegeri, ci şi de o interpretare bună a acestora. Într-un acord deplin cu Boyle (2013),

considerăm că este datoria autorităților responsabile să ajute cetățenii să dea sensul corect şi să înțeleagă strategiile publice. Mai mult decât atât, Office of Fair Trading (2010) susține că numai persoanele motivate sau persoanele cu diverse interese vor fi implicate în procesul de alegere publică. Dat fiind faptul că munca noastră studiază prestigiul alegerii publice ținând cont de o dimensiune financiară implicată, considerăm că numărul celor interesați este foarte ridicat.

2. Metodologie şi date

În virtutea conturării unui cadru de comparație între județele din Regiunea Vest, folosim analiza statistică pentru a determina capacitățile de plată ale populației din județele considerate: Timiş, Arad, Hunedoara şi Caraş-Severin. În acest sens luăm în considerare analiza mai multor categorii socio-profesionale şi de vârstă împreună cu capacitățile lor de contribuție.

Decidenții publici nu pot să cunoască dorințele tuturor cetățenilor sau o dorință în mod universal valabilă, dar trebuie să cunoască capacitățile populației de a suporta anumite taxe sau tarife ale unor servicii publice. Acest fapt se impune, mai ales în situația unor servicii obligatorii. Un exemplu practic în acest sens este serviciul de salubrizare al localităților. Legea nr. 101/2006 a serviciului de salubrizare a localităților ne arată că este obligatoriu ca fiecare cetățean să fie abonat la serviciul de salubritate, iar dacă refuză să încheie un acord contractual cu operatorul serviciului, delegat de autorități, acestea din urmă trebuie să instituie o taxă specială de salubritate pe care să o aplice beneficiarilor serviciului care nu au semnat un contract cu operatorul delegat. Dintre toate serviciile comunitare de utilități publice, serviciul de salubritate reprezintă o notă aparte prin caracterul imperativ conferit de legiuitor.

În vederea asigurării managementului serviciului de salubritate s-au înființat asociații de dezvoltare intercomunitare care reprezintă o formă asociativă a tuturor unităților administrativ-teritoriale din fiecare județ: toate consiliile locale şi Consiliul Județean. Necesitatea adaptării serviciilor comunitare din România la standardele europene din domeniu, prin respectarea Directivelor specifice, a fost realizată printr-un sprijin de finanțare europeană care prevedea drept condiție imperios necesară de finanțare constituirea acestor asociații de dezvoltare, denumite în continuare ADI-uri.

ADI-urile, prin natura lor, presupun un management integrat al serviciilor pe care le gestionează, asigură un nivel unitar de calitate al prestării serviciilor la nivelul întregului județ şi impun o tarifare unitară la nivelul întregului județ, făcând o singură diferențiere între mediul urban şi mediul rural.

Natura obligatorie a serviciului de salubritate este un motiv perfect pentru ADI, ca autoritate de implementare şi management al serviciului, să verifice şi să analizeze opțiunea publică legată de două dimensiuni ale prestării serviciului: calitatea şi cantitatea. Trebuie punctat faptul că ambele dimensiuni propuse sunt direct proporționale cu tariful serviciului. Considerăm calitatea serviciului ca fiind numărul de fracții de colectare (de exemplu: umed, uscat, sticlă, pet, aluminiu etc.) şi cantitatea ca fiind frecvența de colectare (o dată la două săptămâni, o dată pe săptămână, de două ori pe săptămână etc.). Vom verifica dacă metoda alegerii publice este potrivită pentru a determina cea mai apropiată variantă de idealurile populației în ceea ce priveşte prestarea şi tarifarea serviciului, analizând cazul particular al celor patru județe din Regiunea de Vest: Timiş, Arad, Hunedoara şi Caras-Severin. Vom corela în cele ce urmează ordinea preferințelor votanților şi posibilitățile de plată ale acestora. În plus, plecăm de la premisa că aceştia votează în condiții de raționalitate, cunoscându-şi capacitatea de plată şi considerând o limită de suportabilitate agreată de 2% din veniturile fiecărui votant alocată pentru serviciul de salubrizare. Această limită reprezintă recomandarea Autorității de Management a Ministerului Fondurilor Europene şi a ANRSC pentru tarifele aplicate serviciului de salubritate. Dacă am evalua alegerea publică a nivelului de calitate şi cantitate, fără să condiționăm aspectul de plată al serviciului, cu siguranță majoritatea respondenților ar alege niveluri ridicate ale calității şi cantității prestării serviciului, fapt care asigură sănătatea cetățenilor şi protecția mediului înconjurător. În situația în care corelăm votul cu capacitățile de plată, rezultatele sunt diferite.

Articolul cuprinde o analiză realizată la nivelul anului 2016, acesta fiind anul în care majoritatea ADI-urilor din zona de analiză au început să producă efecte de management şi să contureze regulamentele de funcționare a serviciului de salubritate. Datele privind structura populației sunt rezultatele ultimului recensământ realizat de Institutul Național de Statistică, iar veniturile sunt corelate la nivelul anului 2016. Datele,

precum populația totală a județelor şi structura pe activități, corelate cu nivelul de venituri realizate de fiecare categorie, sunt edificatoare pentru studiul nostru.

Urmărind datele din **Tabelul nr. 1**, putem remarca diferențele mari de venituri salariale, de până la 40%, între cele patru județe luate în calcul. De asemenea, numărul salariaților din populația activă este foarte diferit de la un județ la altul, cu diferențe de până la 17%. Pe cale de consecință, vom încerca să determinăm, folosind teoria alegerii publice, un nivel agreat de calitate-cantitate al serviciului, conform tarifelor pe care şi le poate permite populația fiecărui județ în parte.

Tabelul nr. 1. Situația județelor

Județ	Populație	Populația la 0-14 ani	Populația > 60 ani	Populația activă	Salariați	Şomeri	Salariu mediu net	Pensia medie	Asistenți sociali
Arad	454.073	65.445	96.372	208.500	111.434	7.241	1.726	716	3.520
Caraş-Severin	318.616	44.963	68.611	119.300	50.375	6.739	1.516	775	2.259
Hunedoara	457.932	62.014	97.338	187.300	106.870	11.155	1.597	949	3.379
Timiş	679.848	95.344	131.089	331.400	195.913	6.280	2.136	785	1.656

Sursa: centralizare realizată de autor pe baza datelor de la Institutul Național de Statistică

Tabelul nr. 2 indică proporția fiecărei categorii de persoane luată în considerare, raportată la numărul total de locuitori ai fiecărui județ.

Tabel 2. Procentul categoriilor de persoane

	Procent din totalul populației				
Județ	Populație 0-14 ani	Populația > 60 ani	Salariați	Şomeri	Asistați social
Arad	14,50%	21,20%	24,50%	1,50%	0,80%
Caraş-Severin	14,10%	21,50%	15,80%	2,10%	0,70%
Hunedoara	13,50%	21,30%	23,00%	2,40%	0,70%
Timiş	14,00%	19,30%	29,00%	0,90%	0,20%

Sursa: centralizare realizată de autor pe baza datelor de la Institutul Național de Statistică

În continuare vom determina valoarea limitei de suportabilitate de 2% pentru serviciul de salubritate, pentru fiecare categorie cuprinsă în **Tabelul nr. 2**, luând în considerare veniturile salariale medii şi pensia medie din fiecare județ, precum şi veniturile elevilor, şomerilor şi asistaților sociali care sunt omogene la nivel de țară. Prin aceste venituri ne referim la alocația de elev, ajutorul de şomaj şi ajutorul social.

Graficul nr. 1 indică faptul că nu există o majoritate a populației (peste 50%) care să aibă aceeaşi valoare a limitei de suportabilitate. Cu toate acestea se poate contura o majoritate a populației care să poată suporta un nivel tarifar de 15 lei/persoană/lună, având în vedere faptul că 29% din populație poate plăti 42,72 lei/persoană/lună şi 19,3% poate plăti 15,7 lei/persoană/lună. Mai mult, o medie ponderată a limitelor de suportabilitate a categoriilor de persoane pe categorii de venituri indică un tarif de 24,96 lei/persoană/lună. Acest tarif ar depăşi limitele de suportabilitate a peste 35% din populația județului, fapt care ar încălca recomandările lui Sen (1999) de respectare a libertăților oamenilor şi de evitare a sărăciei. În acest fel, un asistat social care are un venit lunar de 145 de lei şi trebuie să plătească 24,96 de lei pentru serviciul de salubritate, alocă în jur de 17% din veniturile sale pentru acest serviciu. În plus, analizând **Graficul nr. 1**, putem observa că teoria alegătorului median a lui Black (1948,1958) nu îşi are aplicabilitate

practică în acest caz, neexistând un punct median față de care să tindă celelalte opțiuni. Acest fapt are drept cauză diferențele mari de venituri existente între categoriile incluse în analiză şi naturii disproporționate a numărului de persoane din fiecare categorie analizată.

Grafic nr. 1. Evoluția limitelor de suportabilitate pe categorii în județul Timiş

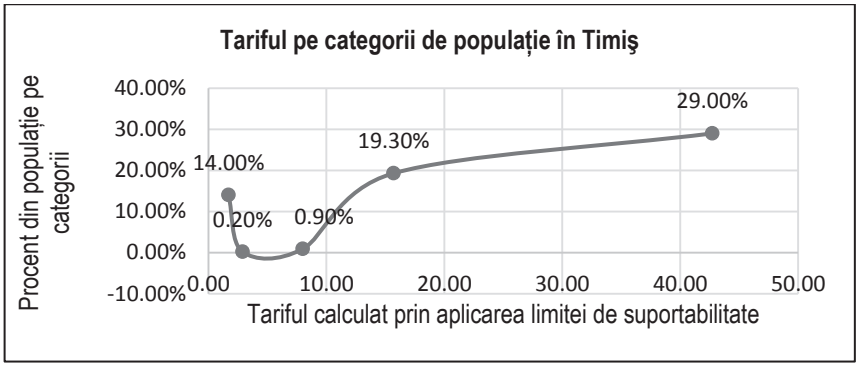

Sursa: proiecție proprie.

Grafic nr. 2. Evoluția limitelor de suportabilitate pe categorii în județul Arad

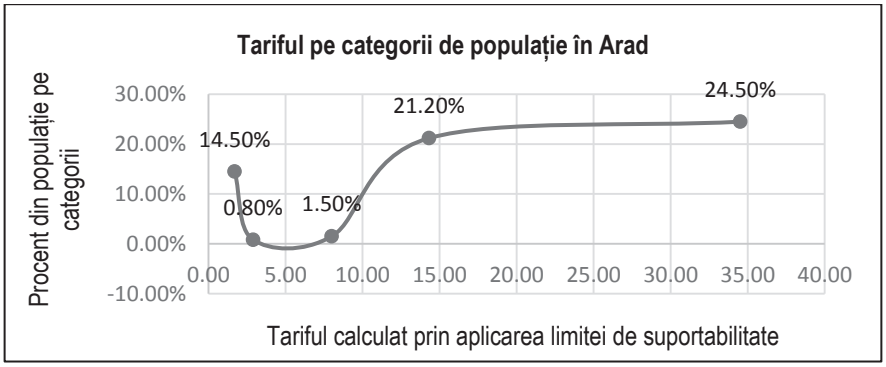

Sursa: proiecție proprie.

Grafic nr. 3. Evoluția limitelor de suportabilitate pe categorii în județul Caraş-Severin

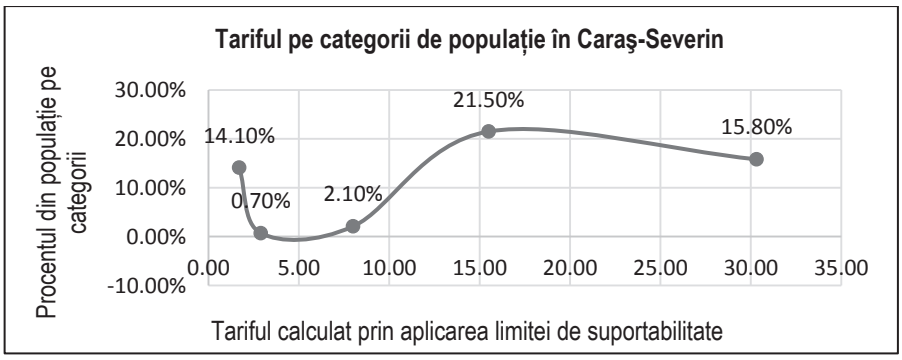

Sursa: proiecție proprie.

Grafic nr. 4. Evoluția limitelor de suportabilitate pe categorii în județul Hunedoara

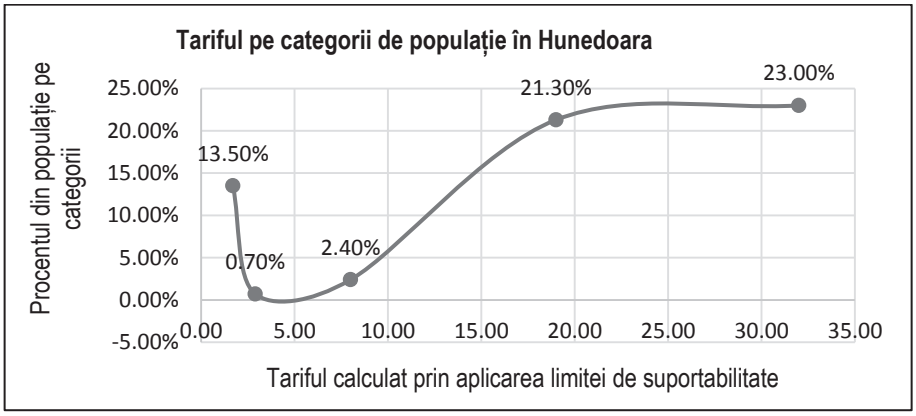

Sursa: proiecție proprie.

Analizând în continuare limitele de suportabilitate ale categoriilor incluse în analiza noastră şi pentru celelalte județe din Regiunea de Vest, Arad, Caraş-Severin şi Hunedoara, observăm aceeaşi imposibilitate de a agrega opțiunile individuale într-o singură opțiune colectivă.

Grafic nr. 5. Mediile ponderate ale celor patru județe din regiune

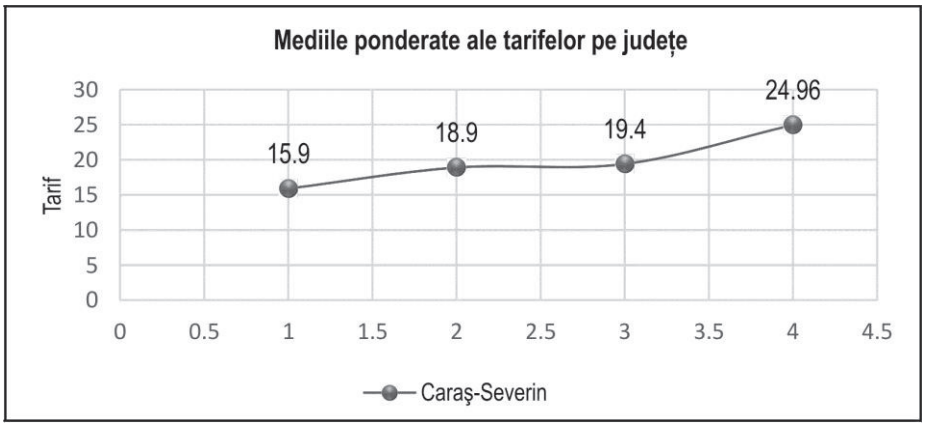

Sursa: proiecție proprie.

3. Rezultate şi discuții

Analiza limitelor de suportabilitate şi a mediilor ponderate pe județele din regiune indică diferențe mari de suportabilitate, de până la 57%, între Caraş-Severin (15,9 lei/persoană/lună) şi Timiş (24,96 lei/persoană/lună). În consecință, o tarifare la nivel de regiune ar fi mai dificil de realizat, astfel încât să nu afecteze categorii mari de populație. O soluție de stabilire justă a unui tarif pentru speța în cauză trebuie să fie în primul rând o analiză la nivel de județe, nu de regiune. Diferențele la nivel de venituri, de structură a populației şi cele la nivel de limite de suportabilitate între cele patru județe analizate nu comportă o analiza integrată a lor. În schimb tarifarea individuală la nivel de județe permite adaptarea după specificul socio-economic al județului. Concentrându-ne pe o tarifare justă în fiecare județ, propunem pentru situația analizată de noi, a unui serviciu obligatoriu, crearea unor facilități astfel încât categoriile de persoane ce au cele mai mici venituri (elevii, studenții, şomerii, asistații sociali)

să poată beneficia de un serviciu de o calitate conformă Directivelor europene din domeniu şi să rămână în cadrul limitelor lor de suportabilitate. Credem cu tărie că în această situație ADI poate crea un sistem de tarifare care să mulțumească toate categoriile menționate anterior, fapt care ar fi în concordanță cu viziunea lui Wicksell (1896) de unanimitate a voturilor. Astfel, se poate crea o posibilitate ca fiecare utilizator al serviciului să aleagă limita în ceea ce priveşte calitatea şi cantitatea serviciului primit, cu amendamentul că fiecare trebuie să beneficieze de minimul necesar de calitate impus de lege şi Directive. ADI ar trebui să impună o limită tarifară pe care să o practice operatorii serviciului în concordanță cu limitele menționate anterior şi chiar să creeze posibilitatea subvenționării serviciului de către autoritățile locale pentru asistații sociali şi pentru persoanele fără niciun venit.

Concluzii

Respectarea conturării unei majorități este un apanaj al societății democratice în care trăim. Totuşi, unele situații cum este cea de față, comportă excepții de la regulă. Serviciul de salubritate nu este un lux, ci este absolut necesar pentru orice persoană, indiferent de veniturile sale. Caracterul său obligatoriu impune o protecție a celor cu venituri mai mici. Înființarea şi funcționarea ADI la nivelul fiecărui județ din România susține ideea tarifării la nivel județean şi nu regional sau național, diferențele de venituri ale populației fiind foarte mari în diferite județe.

Este clar că teoria alegerii publice nu poate agrega preferințele individuale. În unele situații, cum este cea de față, nici nu este posibilă identificarea unei majorități a preferințelor fără însumarea mai multor grupuri, dar rămâne un punct de reper important pentru decidenții publici. Aceştia, în situații similare cu cea a serviciului de salubrizare analizate în cadrul acestui articol, trebuie să identifice metode de tarifare diferențiate, astfel încât costul să fie suportabil pentru fiecare categorie socio-profesională şi de vârstă.

Utilizând ca reper dorințele colective, protejarea financiară a utilizatorilor şi adaptarea la specificul socio-economic şi de structură al fiecărui județ, decidenții publici pot crea servicii publice care să fie performante şi, în acelaşi timp, sustenabile şi apreciate de populație.

BIBLIOGRAFIE

1. Arrow, K. (1951), *Social choice and individual values*, New York: Wiley.
2. Becker, G. (1983), A theory of competition among pressure groups for political influence, *The Quarterly Journal of Economics*, vol. 98, nr. 3. pp. 371-400, DOI 10.2307/1886017.
3. Black, D. (1948), On the rationale of group decision making, *Journal of Political Economy*, vol. 56, nr. 1, pp. 23-34, DOI 10.1086/256633.
4. Boadway, R.W. şi Wildasin, D.E. (1984), *Public sector economics*, 2nd ed., Boston and Toronto: Little, Brown and Company.
5. Boyle, D., (2013), The Barriers to Choice Review, How are people using choice in public services?, disponibil online la https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/80070/Barriers_to_choice_review_0.pdf, accesat pe 05.04.2017.
6. Buchanan, J.M. (1954a), Social choice, democracy, and free markets, *Journal of Political Economy*, vol. 62, nr. 2, pp. 114-123, DOI 10.1086/257496.
7. Buchanan, J.M. (1954b), Individual choice in voting and the market, *Journal of Political Economy*, vol. 62, nr. 4, pp. 334-343, DOI 10.1086/257538.
8. Legea nr.101/2006 a serviciului de salubrizare a localităților.
9. Lobonț, O. şi Moldovan, N. (2014), Public decision-making in the civil society constraints context, *SEA – Practical Application of Science*, vol. II, no. 1(3), pp. 296-303.
10. Institutul Național de Statistică, disponibil la http://www.insse.ro/cms/.
11. Office of Fair Trading (2010), *Choice and competition in public services. A guide for policy*

makers, disponibil online la http://webarchive.nationalarchives.gov.uk/20140402165057/http://oft.gov.uk/shared_oft/business_leaflets/general/oft1214.pdf, accesat pe 05.04.2017.

12. Sen, A. (1999), *Development as freedom (1st ed.)*, New York: Oxford University Press.
13. Wicksell, K. (1896), *Finanztheoretische Untersuchungen*, Jena: Gustav Fisher; in Classics in the Theory of Public Finance.1958. R.A. Musgrave and A.T. Peacock, eds. New York: St. Martin's Press: 72–118.